

Sygn.akt III AUa 755/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SA Teresa Suchcicka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 lutego 2018 r. w B.

sprawy z odwołania D. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o odsetki

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 września 2017 r. sygn. akt III U 302/17

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. odstępuje od obciążania D. R. kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za II instancję.

SSA Teresa Suchcicka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Dorota Elżbieta Zarzecka

Sygn. akt III AUa 755/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 26 lipca 2017 r., wydaną na podstawie art. 118 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1383) i rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustalaniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 12, poz. 104), odmówił D. R. prawa do wypłaty odsetek, stwierdzając, że należne świadczenie rentowe zostało jej wypłacone w ustawowym terminie.

W odwołaniu od tej decyzji D. R. wniosła o jej zmianę i przyznanie prawa do wypłaty odsetek od renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy za okres od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 31 lipca 2017 r. Odwołująca powołała się na art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) i wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 30 sierpnia 2016 r., wydany w sprawie o sygnaturze akt III AUa 2220/15.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 15 września 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję, ustalił odpowiedzialność organu rentowego za opóźnienie w wydaniu decyzji o przyznaniu D. R. renty z tytułu niezdolności do pracy i przyznał jej prawo do wypłaty odsetek za okres opóźnienia od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 31 lipca 2017 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że od dnia 14 sierpnia 2006 r. D. R. (urodzona w dniu (...)) była uprawniona do okresowej renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. W dniu 2 lipca 2014 r. wystąpiła z wnioskiem o ponowne ustalenie prawa do tego świadczenia. Decyzją z dnia 3 października 2014 r. organ rentowy odmówił jej przywrócenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na dalszy okres z uwagi na niestwierdzenie niezdolności do pracy. Ubezpieczona złożyła odwołanie do Sądu Okręgowego w Suwałkach (III U 732/14). Na okoliczność ustalenia, czy wnioskodawczyni jest nadal częściowo niezdolna do pracy, wówczas Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych. W pierwszej opinii biegły z zakresu neurologii ustalił niezdolność wnioskodawczyni do pracy. Na skutek zastrzeżeń organu rentowego drugą opinię wydał biegły z zakresu chirurgii, który nie stwierdził u wnioskodawczyni niezdolności do pracy. Kolejny biegły z zakresu neurologii nie stwierdził u wnioskodawczyni niezdolności do pracy. Z uwagi na istnienie dwóch różnych opinii biegłych zakresu neurologii oraz z uwagi na zastrzeżenia wnioskodawczyni Sąd dopuścił dowód z opinii innego, trzeciego biegłego z zakresu neurologii, który stwierdził u wnioskodawczyni istnienie częściowej niezdolności do pracy od momentu ustania prawa do renty. W tych okolicznościach kolejne zastrzeżenia zgłosił organ rentowy, domagając się dopuszczenia dowodu z opinii innego biegłego. Sąd dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłego z zakresu neurologii, który wraz z biegłą z zakresu medycyny pracy, podtrzymali konkluzje dotyczące istnienia dalszej okresowej niezdolności do pracy. Odpis tej opinii otrzymały obie strony. Organ rentowy nie zgłosił w zakreślonym terminie zastrzeżeń. Na rozprawie w dniu 29 czerwca 2016 r. pełnomocnik organu rentowego domagał się przedłużenia terminu do złożenia stanowiska odnośnie treści tej opinii. Wniosek został przez Sąd oddalony jako zmierzający do nieuzasadnionego wydłużenia postępowania w sprawie.

Sąd nadmienił, że postępowanie w sprawie III U 732/14 postanowieniem z dnia 18 czerwca 2016 r. (prawidłowo: 28 czerwca 2016 r.) zostało połączone ze sprawą III U 746/15 z odwołania D. R. od decyzji organu rentowego z dnia 20 października 2015 r., którą ponownie odmówiono jej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, wskazując na niestwierdzenie u niej niezdolności do pracy. W sprawie III U 746/15 pierwszą opinię sporządzili biegli z zakresu neurologii, chirurgii i medycyny pracy, uznając wnioskodawczynię za osobę częściowo niezdolną do pracy. W wyniku zastrzeżeń organu rentowego biegli wydali opinię uzupełniającą, podtrzymując dotychczasowe stanowisko. Kolejne zastrzeżenia organu rentowego spowodowały dopuszczenie dowodu z opinii innego zespołu biegłych, którzy również uznali wnioskodawczynię za częściowo niezdolną do pracy. Na rozprawie w dniu 28 czerwca 2016 r. pełnomocnik organu rentowego również domagał się wydłużenia terminu do zgłoszenia stanowiska odnośnie tej opinii, ale Sąd oddalił ten wniosek. Wyrokiem z dnia 29 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w Suwałkach zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 3 października 2014 r. i przyznał D. R. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2016 r. oraz umorzył postępowanie w pozostałym zakresie. Umorzenie postępowania nastąpiło na wniosek ubezpieczonej, która cofnęła odwołanie od decyzji z dnia 20 października 2015 r. (III U 746/15). Apelację od tego wyroku złożyły obie strony. Organ rentowy zaskarżył wyrok w całości, natomiast wnioskodawczyni w części dotyczącej daty końcowej przyznania prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2017 r. (prawidłowo: 19 kwietnia 2017 r.) zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego o tyle, że prawo do renty przyznał do dnia 28 lutego 2018 r. Apelacja organu rentowego została oddalona.

W dniu 19 kwietnia 2017 r. organ rentowy złożył wniosek o pisemne uzasadnienie wyroku, który został doręczony w dniu 15 maja 2017 r. Pismem z dnia 16 maja 2017 r. organ rentowy wystąpił z wnioskiem o doręczenie prawomocnego wyroku oraz wypożyczenie akt w celu rozważenia możliwości jego wykonania. Odpis prawomocnego wyroku wpłynął do organu rentowego w dniu 31 maja 2017 r. W dniu 13 czerwca 2017 r. organ rentowy wystąpił do Powiatowego Urzędu Pracy w E. o nadesłanie informacji, czy wnioskodawczyni w okresie od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2016 r. pobierała zasiłek dla bezrobotnych, a jeżeli tak, to w jakiej wysokości. W dniu 13 czerwca 2017 r. wystąpił również do ubezpieczonej z wnioskiem o przedłożenie oświadczeniu o osiąganym przychodzie i aktualnym

numerze rachunku bankowego. Decyzją z dnia 30 czerwca 2017 r. organ rentowy ustalił prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy zgodnie z prawomocnym wyrokiem, zaś w dniu 18 lipca 2017 r. D. R. wystąpiła z wnioskiem o zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę w wypłacie należnego świadczenia rentowego od dnia 1 sierpnia 2014 r. Ubezpieczona powołała się na postawie art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Oceniając stan faktyczny sprawy, Sąd Okręgowy odwołał się do art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1383) oraz art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.). Stwierdził, że gdyby ograniczyć analizę działań organu rentowego do tych podejmowanych wyłącznie po uprawomocnieniu się wyroku, to decyzja o przyznaniu prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy została wydana z zachowaniem 30 dni od wpływu do organu rentowego tego orzeczenia. Natomiast o braku podstaw do ubiegania się o odsetki nie stanowi zmieszczenie się przez organ rentowy w tym terminie. Przesłanką powstania obowiązku organu rentowego do wypłaty odsetek jest opóźnienie Zakładu w ustaleniu prawa do świadczenia pieniężnego lub wypłaty tego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2011 r., II UK 22/11). Zawarte w art. 85 ust. 1 ustawy systemowej określenie „nie ustalił prawa do świadczenia” oznacza zarówno niewydanie w terminie decyzji przyznającej świadczenie, jak i wydanie decyzji odmawiającej przyznania świadczenia, mimo spełnienia warunków do jego uzyskania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2001 r., II UKN 402/00), a zatem w tym ostatnim wypadku chodzi o sytuacje, w których organ rentowy, odmawiając przyznania świadczenia, naruszył przepisy prawa materialnego określające przesłanki nabycia prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego, przy czym dla powstania obowiązku wypłaty odsetek konieczne jest stwierdzenie naruszenia prawa przez organ rentowy prawomocnym wyrokiem sądu zmieniającym decyzję organu rentowego i przyznającym prawo do tego świadczenia. Nie ulega wątpliwości, że przewidziane w art. 85 ust. 1 wyłączenie obowiązku organu rentowego wypłaty odsetek nie jest zależne od wykazania, że organ rentowy nie ponosi winy w powstaniu opóźnienia. Zawarte w tym przepisie określenie „okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności” jest bardziej zbliżone znaczeniowo do używanego w przepisach prawa określenia „przyczyn niezależnych od organu”, co oznacza, że Zakład nie jest obowiązany do wypłaty odsetek nie tylko wtedy, gdy nie ponosi winy w opóźnieniu, lecz także wtedy, gdy opóźnienie w ustaleniu i wypłacie prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego jest skutkiem innych przyczyn niezależnych od ZUS (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 r., II UK 485/03).

Analizując czynności podejmowane przez organ rentowy w postępowaniu toczącym się w sprawie III U 732/14, Sąd uznał, że to z winy organu rentowego doszło do wydłużenia postępowania w sprawie, a w efekcie do opóźnienia w wypłacie wnioskodawczyni należnego świadczenia. Dysponując opiniami biegłych lekarzy sądowych, którzy w przeważającej ilości ustalili dalszą częściową niezdolność wnioskodawczyni do pracy, organ rentowy składał konsekwentnie kolejne wnioski o powołanie innych biegłych. Składanie takich wniosków jest uprawnieniem obu stron postępowania, natomiast z uwagi na szczególny charakter postępowań z zakresu ubezpieczeń społecznych nie można pomijać szczególnej roli i możliwości, jakimi dysponuje organ rentowy. Odnosi się to przede wszystkim do posiadania szerokiego zaplecza lekarskiego w postaci lekarzy orzeczników różnych specjalności. Sąd Okręgowy stwierdził, że formułując kolejne (ostatecznie nieuzasadnione) wnioski o dopuszczenie dowodu z opinii kolejnych biegłych, organ rentowy musiał się liczyć z możliwością zasądzenia odsetek, w sytuacji opóźnienia w ustaleniu prawa do świadczenia z ubezpieczeń społecznych. Sąd uznał, że do takiej sytuacji doszło w sprawie niniejszej.

Sąd zaznaczył również, że wyrok Sądu Okręgowego, wydany w sprawie o sygnaturze akt III U 732/14, nie zawierał orzeczenia o odpowiedzialności organu rentowego za opóźnienie, co nie pozbawiało wnioskodawczyni do ubiegania się o prawo do odsetek (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r., I UZP 2/11).

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania cywilnego, tj. art. 233 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1822 ze zm.), polegające na braku wszechstronnego rozważenia wszystkich zebranych w sprawie dowodów,

2. naruszenia przepisów prawa materialnego wskutek błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania art. 85 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) przez pominięcie art. 118 ust. 1-5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) i uznanie, że ubezpieczonej przysługuje prawo do odsetek od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 31 lipca 2017 r.

Organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, a ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Zasady przyznawania i wypłacania świadczeń emerytalno-rentowych reguluje ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 1383; zwana dalej „ustawą emerytalną”). W myśl art. 118 ust. 1 tej ustawy organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji. Jednakże w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego (ust. 1a).

Prawo do odsetek z tytułu opóźnienia w przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych reguluje art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 963). Zgodnie z tym przepisem jeżeli Zakład Ubezpieczeń Społecznych – w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych – nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie ponosi odpowiedzialności.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądowym, powołanych przepisów nie można interpretować w oderwaniu od utrwalonego w tym zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2007 r. w sprawie P 11/07, który rozstrzygał o zgodności art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej z Konstytucją RP. W uzasadnieniu powołanego wyroku Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że przez pojęcie „wyjaśnienie ostatniej niezbędnej okoliczności” z art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej należy rozumieć wyjaśnienie ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia. Trybunał Konstytucyjny zaznaczył, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia, w sytuacji gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, w szczególności gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia, oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04 (OSNP 2005 r. Nr 19, poz. 308). Dzień doręczenia prawomocnego orzeczenia sądu, w razie gdy prawo do świadczenia zostało ustalone przez sąd, nie jest jedynym możliwym początkiem biegu terminu wydania przez organ rentowy decyzji w sprawie ustalenia prawa do świadczenia i wypłaty tego świadczenia. Początek biegu tego terminu można wskazać wcześniej. Byłby to dzień, w

którym organ rentowy mógł ustalić to prawo, gdyby działał prawidłowo. Na gruncie dotychczasowych przepisów zasadą było, iż organ rentowy w praktyce uznawał, że 30-dniowy termin wydania decyzji w sprawie świadczenia i jego wypłaty w razie, gdy prawo do świadczenia zostało ustalone przez sąd, biegnie zawsze od dnia doręczenia mu prawomocnego orzeczenia sądu, niezależnie od tego, co sprawiło, że to sąd, a nie organ rentowy, ustalił prawo. Po rozstrzygnięciu Trybunału Konstytucyjnego termin ten powinien być liczony od dnia doręczenia wyroku sądu tylko wtedy, gdy ustalenie prawa do świadczenia dopiero w postępowaniu sądowym nie było następstwem okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność organ rentowy. W przeciwnym wypadku, gdy opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia było spowodowane okolicznościami, za które odpowiada organ rentowy, termin ten będzie liczony od dnia, w którym organ rentowy, gdyby działał prawidłowo, powinien był ustalić prawo do świadczenia.

W podobny sposób Sąd Najwyższy interpretuje art. 118 ust. 1a tej ustawy. W jego orzecznictwie przyjmuje się bowiem, że do wyłączenia obowiązku wypłaty odsetek nie jest wystarczające wykazanie, że organ rentowy nie ponosi winy w powstaniu opóźnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 r., II UK 485/03, OSNP 2005, Nr 10, poz. 147). W wyroku z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04 (OSNP 2005, Nr 19, poz. 308) Sąd Najwyższy przyjął, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia, w sytuacji gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, zwłaszcza gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia, oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy podniósł też, że gdy organ rentowy w chwili wydania zaskarżonej decyzji miał wszystkie potrzebne dane pozwalające na wydanie decyzji zgodnej z prawem, a po stronie ubezpieczonego nie występował obowiązek wykazania żadnych innych okoliczności uzasadniających jego wnioski, to dla obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia nie mogą mieć znaczenia okoliczności dotyczące przebiegu postępowania sądowego, zwłaszcza gdy w tym postępowaniu nie ustalono żadnych nowych przesłanek wypłaty świadczenia, których wykazanie ciążyło na ubezpieczonym, a które nie były znane (nie mogły być znane) organowi rentowemu. W wyroku z dnia 21 czerwca 2012 r., wydanym w sprawie III UK 110/11, Sąd Najwyższy wywołał, iż w celu ustalenia, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie spowodowane błędem w ustaleniach faktycznych, konieczne jest wykazanie, że w przepisany termin ZUS nie dysponował materiałem umożliwiającym przyznanie świadczenia. Konieczne jest jednak uwzględnienie tego, czy organ rentowy w ramach swoich kompetencji i nałożonych obowiązków poczynił wszystkie możliwe ustalenia faktyczne i wyjaśnił wszystkie okoliczności konieczne do wydania decyzji. Jeżeli bowiem zmiana decyzji w postępowaniu odwoławczym będzie uzasadniona ustaleniami co do takich okoliczności, które nie były i nie mogły być znane organowi rentowemu, to nie będzie podstaw do uznania, że opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które ponosi on odpowiedzialność (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2009 r., I UK 345/08).

Z powyższego wynika, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za odmowę przyznania świadczenia, jeżeli wszystkie niezbędne okoliczności faktyczne, uzasadniające nabycie prawa zostały ustalone w postępowaniu przed tym organem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., I UK 345/09). W rezultacie, jeżeli organ rentowy nie wypłaci tego świadczenia w terminie 30-dniowym od daty faktycznego wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania przez organ rentowy decyzji, a następnie – w wyniku przeprowadzonego postępowania odwoławczego – okaże się, że w tej dacie zostały już faktycznie wyjaśnione wszystkie okoliczności niezbędne do wydania takiej decyzji, to wówczas organ rentowy obowiązany jest do wypłaty także stosownych odsetek od tego świadczenia (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 2004 r., III UA 1/04). Brak orzeczenia organu odwoławczego o odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, o którym mowa w art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie pozbawia jednak ubezpieczonego prawa do odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r., I UZP 2/11).

Oceniając to, czy można przypisać odpowiedzialność organowi rentowemu za nieustalenie ostatniej okoliczności koniecznej do przyznania D. R. prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, należy odwołać się do okoliczności stanu faktycznego sprawy. Wynika z nich, że w zakresie prawa D. R. do renty z tytułu niezdolności do

pracy w spornym okresie zostały wydane przez organ rentowy decyzje z dnia 3 października 2014 r. i z dnia 20 października 2015 r., odmawiające wnioskodawczyni przywrócenia prawa do tego świadczenia. W stosunku do tych decyzji toczyły się odrębne postępowania sądowe odpowiednio w sprawach o sygn. akt III U 732/14 i III U 746/15, w ramach których Sąd Okręgowy przeprowadzał odrębne postępowania dowodowe. Po przeprowadzeniu postępowań dowodowych w sprawach prowadzonych na skutek odwołań od obu zaskarżonych decyzji, Sąd Okręgowy w Suwałkach w dniu 28 czerwca 2016 r. połączył sprawy o sygn. akt III U 732/14 i III U 746/15 i prowadził je pod sygn. III U 732/14, zakreślając jednocześnie sprawę o sygn. akt III U 746/15 jako załatwioną. W dniu 29 czerwca 2016 r. pełnomocnik wnioskodawczyni cofnął odwołanie w części dotyczącej decyzji z dnia 20 października 2015 r. i wniósł o umorzenie postępowania prowadzonego w sprawie o sygn. akt III U 746/15, a organ rentowy przychylił się do tego wniosku. Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 29 czerwca 2016 r. (wydanym w sprawie prowadzonej pod sygnaturą III U 732/14) zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego z dnia 3 października 2014 r. i przyznał D. R. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2016 r., a w pozostałym zakresie umorzył postępowanie. D. R. i Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wnieśli apelacje od wyroku Sądu Okręgowego. Uwzględniając apelację D. R., Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2017 r. (III AUa 985/16) zmienił wyrok Sądu Okręgowego o tyle, że prawo do renty przyznał do dnia 28 lutego 2018 r., a nie dzieląc stanowiska Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. – oddalił jego apelację.

Z uwagi na to rozstrzygnięcie w sprawie koniecznym było ustalenie, czy obiektywnie nieprawidłowa decyzja organu rentowego była następstwem okoliczności leżących po jego stronie. W tym zakresie należy zwrócić uwagę, że w toku postępowania sądowego w obu połączonych sprawach (III U 732/14 i III U 746/15) Sąd Okręgowy przeprowadził obszerne postępowanie dowodowe, w ramach którego stan zdrowia wnioskodawczyni oceniało dziewięć biegłych lekarzy sądowych. W sprawie III U 732/14 Sąd Okręgowy w Suwałkach dopuścił dowód z opinii sześciu biegłych lekarzy sądowych, z których biegła z zakresu neurologii K. J. (k. 38-40), biegła z zakresu medycyny pracy D. M. (k. 38-40), biegła z zakresu neurologii M. B. (k. 124-127, 159), biegła z zakresu medycyny pracy J. P. (k. 131-133, 159) uznały D. R. za osobę częściowo niezdolną do pracy, zaś biegły z zakresu chirurgii ogólnej i (...) (k. 64-68) i biegły z zakresu neurologii R. Z. (k. 90-92) uznali wnioskodawczynię za osobę zdolną do pracy. Z kolei w toku postępowania prowadzonego w sprawie III U 746/15 dopuszczono dowód z opinii dwóch zespołów biegłych. Zarówno pierwszy zespół biegłych, w skład którego należeli biegła z zakresu neurologii M. B., biegły z zakresu chirurgii ogólnej T. S. i biegły z zakresu (...) (k. 195-198, 219-219v), jaki i drugi zespół biegłych, do którego należeli biegły z zakresu chirurgii ogólnej i (...), biegła z zakresu neurologii K. J. oraz biegła z zakresu rehabilitacji medycznej A. P. (k. 239-241) uznali wnioskodawczynię za osobę częściowo niezdolną do pracy. Z uwagi na cofnięcie odwołania od decyzji dnia 20 października 2015 r. i umorzenie postępowania sądowego przez Sąd Okręgowy postępowanie dowodowe prowadzone w sprawie o sygnaturze akt III U 746/15 należy uznać za niebyłe. Ocena tego, czy organ rentowy powinien wypłacić wnioskodawczyni odsetki z tytułu opóźnienia w przyznaniu świadczenia rentowego, może nastąpić tylko na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie o sygnaturze akt III U 732/14, a w szczególności na opiniach biegłych lekarzy sądowych wydanych w toku tego postępowania. Analizując ten materiał dowodowy można stwierdzić, że nawet opinie biegłych sporządzone przez lekarzy tych samych specjalności zawierały odmienne stanowiska w zakresie oceny stanu zdrowia wnioskodawczyni. Te rozbieżności stanowisk biegłych występowały już na początku postępowania dowodowego w sprawie III U 732/14, ponieważ dwóch pierwszych biegłych neurologów różnie ocenili rozpoznane u wnioskodawczyni schorzenia neurologiczne, choć dysponowali taką samą dokumentacją medyczną. Biegła z zakresu neurologii K. J. (wraz z biegłą z zakresu medycyny pracy D. M.) nie podzieliła stanowiska komisji lekarskiej ZUS zajętego w orzeczeniu z dnia 29 września 2014 r. o braku niezdolności wnioskodawczyni do pracy, natomiast drugi biegły z zakresu neurologii R. Z. wprost stwierdził, że jego opinia jest zgodna z tym stanowiskiem komisji lekarskiej ZUS. Z tego wynika, że nawet na początku postępowania sądowego istniały wątpliwości co do stanu zdrowia wnioskodawczyni z przyczyn neurologicznych, które na dalszym etapie postępowania dowodowego prowadzonego w sprawie III U 732/14 były wyjaśniane przez Sąd Okręgowy poprzez dopuszczenie dowodu z opinii trzeciego biegłego neurologa. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, jeżeli na etapie postępowania dowodowego istnieje obiektywna rozbieżność stanowisk biegłych tych samych specjalności w zakresie oceny stanu zdrowia osoby ubezpieczonej, to zmiana decyzji odmawiającej osobie ubezpieczonej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z powodu niestwierdzenia tej niezdolności i przyznanie jej przez sąd odwoławczy prawa

do tego świadczenia nie stanowi podstawy do uznania, że opóźnienie w przyznaniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność.

Ponadto, podstawą do orzeczenia odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji nie może stanowić długi czas prowadzenia postępowania sądowego, jeżeli wydłużenie postępowania w sprawie nie jest spowodowane uporczywym uchylaniem się strony w wyjaśnieniu okoliczności sprawy. Sąd Okręgowy niesłusznie obarczył organ rentowy winą za wydłużenie postępowania sądowego, do którego zdaniem Sądu Okręgowego miało dojść wskutek zgłaszania wniosków o dopuszczenie dowodu z opinii kolejnych biegłych lekarzy sądowych. Należy zwrócić uwagę, że składanie takich wniosków jest uprawnieniem obu stron postępowania. Zgodnie z art. 3 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody. Artykuł 232 k.p.c. wprost wskazuje, że strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne, a sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę. Niewątpliwie, z prawa składania wniosków dowodowych w toku postępowania sądowego skorzystał zarówno organ rentowy, jak i wnioskodawczynie, wnosząc o dopuszczenie dowodów z opinii kolejnych biegłych lekarzy sądowych. To, że Sąd Okręgowy uwzględniał poszczególne wnioski dowodowe i dopuszczał kolejne dowody z opinii biegłych, nie może świadczyć o winie strony w wydłużeniu postępowania sądowego. Należy zauważyć, że w sprawach o rentę z tytułu niezdolności do pracy ocena stanu zdrowia osoby ubezpieczonej pod kątem jej zdolności do pracy wymaga wiadomości specjalnych i musi znaleźć oparcie w dowodzie z opinii biegłych. Zadaniem biegłego jest udzielenie sądowi, na podstawie posiadanych wiadomości fachowych i doświadczenia zawodowego, informacji i wiadomości niezbędnych do ustalenia i oceny okoliczności sprawy. Jakkolwiek opinia biegłego jest oparta na wiadomościach specjalnych, to podlega ona ocenie sądu w oparciu o cały zebrany w sprawie materiał. Do istoty orzekania sądu należy wartościowanie materiału dowodowego pod kątem zasad logiki, doświadczenia życiowego i wiedzy. Przesłanki te mają również w pewnym zakresie zastosowanie do oceny opinii biegłych lekarzy, choć ten dowód nosi cechy specyficzne i wymaga od sądu większej ostrożności w konstruowaniu ocen, albowiem sąd sam nie dysponując wiadomościami specjalnymi (art. 278 § 1 k.p.c.) ocenia dowód pochodzący od podmiotu posiadającego takie wiadomości. Ważnym jest zatem prześledzenie przez sąd – w przypadku opinii biegłych – czynności biegłych, jakie poprzedziły ich konkluzje (badanie osoby ubezpieczonej, analiza materiału dowodowego, zwłaszcza medycznego) pod kątem tego, czy biegli uwzględnili całokształt dostępnych dokumentów i wzięli pod uwagę wszystkie okoliczności mające znaczenie do oceny zdolności do pracy. Istnienie pewnych rozbieżności nie zawsze musi oznaczać konieczność prowadzenia postępowania dowodowego do czasu, aż wszyscy biegli wydadzą zgodną opinię, jeżeli wnikliwa analiza wszystkich opinii pozwoli sądowi orzekającemu na przyjęcie poglądu w granicach art. 233 § 1 k.p.c., która z opinii jest bardziej kompletna, rzeczowa, uwzględnia całokształt materiału dowodowego i nie pozostawia wątpliwości co do zaproponowanej konkluzji. Samo niezadowolony strony z wymowy dotychczas złożonych opinii nie jest wystarczającą przesłanką dopuszczenia kolejnego dowodu z opinii biegłych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2009 r., I UK 283/08; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 1999 r., I PKN 20/99; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1997 r., II UKN 45/97; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2012 r., I UK 195/11), bowiem o dopuszczeniu dowodu z opinii innego biegłego lub innego zespołu biegłych nie może decydować wyłącznie wniosek strony, lecz zawarte w tym wniosku konkretne uwagi i argumenty podważające słuszność dotychczasowych opinii.

Niewątpliwie Sąd Okręgowy w Suwałkach przeprowadził bardzo obszerne postępowanie dowodowe w sprawie prowadzonej pod sygnaturą akt III U 732/14, ale wydanie orzeczenia przyznającego wnioskodawczynie prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy mogło nastąpić na wcześniejszym etapie postępowania sądowego. Zgodnie z łączną opinią pierwszego biegłego z zakresu neurologii (K. J.) i pierwszego biegłego z zakresu medycyny pracy (D. M.) wnioskodawczynie została uznana za osobę częściowo niezdolną do pracy przez rok, licząc od sierpnia 2014 r. Te opinie stanowiły wystarczającą podstawę do oparcia na nich rozstrzygnięcia w sprawie, niemniej jednak Sąd Okręgowy częściowo uwzględnił wniosek organu rentowego i dopuścił dowód z opinii kolejnego biegłego z zakresu neurologii (R. Z.), który uznał wnioskodawczynie za osobę zdolną do pracy zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami.

Sąd Okręgowy nie próbował wartościować wydanych dotąd opinii biegłych. Zdecydował się na kontynuowanie postępowania dowodowego i dopuszczanie dowodów z kolejnych opinii biegłych lekarzy sądowych.

W tych okolicznościach to nie postępowanie strony, która korzystając z przysługującego jej prawa, zgłaszała kolejne wnioski o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych lekarzy sądowych określonych specjalności, ale działania Sądu Okręgowego doprowadziły do wydłużenia postępowania dowodowego. Przyjęta przez Sąd Okręgowy argumentacja nie może stanowić podstawy do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności (tj. stanu zdrowia wnioskodawczyni) niezbędnej do wydania decyzji na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Z uwagi na fakt, że sporna w sprawie kwestia niezdolności wnioskodawczyni do pracy została ostatecznie ustalona w toku postępowania sądowego, to za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji należy uznać dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego. W niniejszej sprawie 30-dniowy termin na wydanie przez organ rentowy decyzji od ustalenia ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia istnienia prawa wnioskodawczyni do świadczenia powinien biec od dnia doręczenia wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 19 kwietnia 2017 r. (III AUa 985/16), którym ostatecznie przyznano D. R. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 28 lutego 2018 r. Zgodnie z potwierdzeniem odbioru organ rentowy otrzymał prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku wraz z aktami sprawy w dniu 31 maja 2017 r. Od tego dnia rozpoczął swój bieg 30-dniowy termin na wydanie decyzji wykonującej prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku. Termin ten upływał w dniu 30 czerwca 2017 r. Z akt organu rentowego wynika, że organ ten przywrócił wnioskodawczyni prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 28 lutego 2018 r. na podstawie decyzji z dnia 30 czerwca 2017 r., wykonującej prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 19 kwietnia 2017 r. Niewątpliwie zatem organ rentowy nie uchybił ustawowemu terminowi 30 dni od doręczenia mu prawomocnego wyroku sądowego wraz z aktami sądowymi, na których podstawie możliwa byłoby wypłata sądownie przyznanego wnioskodawczyni świadczenia rentowego. To oznacza, że organ rentowy postąpił zgodnie z art. 118 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Z tego względu nie należy się wnioskodawczyni wypłata odsetek za sporny okres na podstawie art. 85 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Mając powyższe na uwadze, wyrok Sądu Okręgowego podlega zmianie, zaś odwołanie – oddaleniu zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c. (pkt I sentencji wyroku).

O kosztach zastępstwa procesowego organu rentowego za drugą instancję orzeczono zgodnie z wyrażoną w art. 102 Kodeksu postępowania cywilnego zasadą słuszności, stanowiącą odstępstwo od zasady odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 98 § 1 k.p.c.). W myśl tego przepisu w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Sąd Apelacyjny ma na uwadze charakter sprawy (spór dotyczył renty z tytułu niezdolności do pracy) oraz sytuację materialną wnioskodawczyni, która otrzymuje rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy w wysokości 857,81 zł netto i nie posiada żadnych innych dochodów. Okoliczności te w ocenie Sądu uzasadniały zastosowanie zasady słuszności i odstąpienie od obciążania wnioskodawczyni kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za drugą instancję (pkt II sentencji wyroku).

SSA Teresa Suchcicka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Dorota Elżbieta Zarzecka